

РЕПРЕЗЕНТАТИВНА ТА СИТУАТИВНА ПАРАДИГМА ФОРМ ІСПАНСЬКОГО ДІЄСЛОВА

Гончаренко О.М., доцент кафедри німецької та романської філології

Херсонський державний університет

Стаття присвячується дослідженню конотативних значень форм іспанського дієслова в різних мовленнєвих ситуаціях, його репрезентативної та ситуативної парадигми. Для практичного оволодіння іноземною мовою важливою умовою є ознайомлення з функціонуванням мовних одиниць у різних сферах мовленнєвого спілкування, тобто необхідним є функціональний підхід до вивчення іноземної мови, котрий допомагає розкрити як безпосередні зв'язки мови та суспільства, так і структуру мови та мовлення, виявити внутрішню системну дистрибуцію мовних засобів, виявити специфіку їх стильової реалізації. Часові форми дієслів іспанської мови володіють великим об'ємом семантичних значень. На основі ситуативно-мовленнєвих функцій часових форм дієслова виникають дві парадигми: репрезентативна та ситуативна. Репрезентативна парадигма вказує на час реалізації мовлення. Репрезентативна парадигма часових форм представлена в основному дієсловами говоріння та сприйняття. Основними формами репрезентативної парадигми є *Presente* та *Pretérito Indefinido* дійсного способу. Ситуативна парадигма відображає часову відповідність подій, про які йдеться мова, з моменту мовлення, та позачасове, поза ситуативне значення, що не пов'язане з конкретною мовленнєвою ситуацією. В ситуативній парадигмі розрізняються, відповідно до двох основних часів репрезентативної парадигми, дві підгрупи: перша відображає безпосередню відповідність до моменту мовлення, та її основною формою є *Presente* дійсного способу; основною формою другої підгрупи часових форм ситуативної парадигми є *Pretérito Indefinido* дійсного способу.

Надзвичайний полісемантизм форм іспанського дієслова має значний вплив на розвиток широких варіативних зв'язків з дієслівними конструкціями. Питання про основні значення та кількість додаткових значень часів у сучасній іспанській мові є невирішене та спірне.

Ключові слова: конотативне значення, ситуативно-мовленнєва граматики, репрезентативна та ситуативна парадигма.

Стаття посвятається дослідженню коннотативних значень форм іспанського глагола в різних речевих ситуаціях, його репрезентативної та ситуативної парадигм. Для практичного оволодіння іноземною мовою невідмінним умовою є оволодіння функціонуванням мовних одиниць в різних сферах мовного спілкування. Функціональний підхід до мови допомагає розкрити безпосередні зв'язки мови та суспільства, структуру мови та мови, виявити внутрісистемну дистрибуцію мовних засобів, виявити специфіку їх стилістичної реалізації. Часові форми глаголів іспанської мови мають великий обсяг семантичних значень. На основі ситуативно-речевих функцій часових форм глагола виникають дві парадигми: репрезентативна та ситуативна. Репрезентативна парадигма вказує на час реалізації мови. Репрезентативна парадигма часових форм представлена в основному глаголами мовлення та сприйняття. Основними формами репрезентативної парадигми є *Presente* та *Preterito Indefinido* изъявительного наклонения. Ситуативна парадигма відображає часову співвідношення подій, про які йдеться, з моментом мовлення, та безчасову, внеситуативну значення, не пов'язану з конкретною мовною ситуацією. В ситуативній парадигмі розрізняються, відповідно до двох основних часів репрезентативної парадигми, дві підгрупи: перша відображає безпосереднє відношення до моменту мовлення, а її основною формою є *Presente* изъявительного наклонения; основною формою другої

подгруппы временных форм ситуативной парадигмы является Pretérito Indefinido изъявительного наклонения.

Чрезвычайный полисемантизм форм испанского глагола имеет значительное влияние на развитие широких вариативных связей с глагольными конструкциями. Вопрос об основных значениях и количестве дополнительных значений времен в современном испанском языке является нерешенный и спорный.

Ключевые слова: коннотативное значение, ситуативно-речевая грамматика, репрезентативная и ситуативная парадигма.

Goncharenko O.M.

REPRESENTATIVE AND OPPORTUNISTIC PARADIGM OF THE FORMS OF A SPANISH VERB

The research focuses on the studying of connotative meanings of the forms of a Spanish verb in various spheres of communicative situation, its representative and opportunistic paradigm. For the practical mastery of a foreign language, an indispensable condition is the comprehension of the functioning of linguistic units in various spheres of verbal communication. The functional approach to language helps to reveal the direct connections of language and society, the structure of language and speech, to reveal the intrasystem distribution of language facilities, to find out the specificity of their stylistic implementation. Time forms of verbs of the Spanish language have a large variety of semantic meanings. On the basis of the situational-speech functions of the time forms of the verb there are two paradigms: representative and situational. A representative paradigm indicates the time of speech implementation. Representative paradigm of time forms is represented mainly by the verbs of speaking and perception. The main forms of the representative paradigm are Presente and Pretérito Indefinido of the Indicative Mood. The situational paradigm reflects the timeliness of the events in question,

from the moment of speech, and timeless, beyond the situational meaning, which is not related to a specific speech situation. In a situational paradigm, according to the two principal times of a representative paradigm, two subgroups differ: the first reflects the direct correspondence with the moment of the speech, and its principal form is the Presente of the Indicative Mood. The main form of the second subgroup of the time forms of the situational paradigm is the Pretérito Indefinido of the Indicative Mood.

The extreme polysemanticism of the forms of the Spanish verb has a significant influence on the development of broad variational relationships with verbal constructions. The question of the basic values and the number of additional values of times in contemporary Spanish is unresolved and controversial.

Key words: connotative meaning, situational grammar, representative and opportunistic paradigm.

Знання нормативної граматики необхідні для побудови мовлення без граматичних помилок. Знання правил ситуативно-мовленнєвої граматики необхідні для того, щоб уміти добирати граматичні форми та їх значення відповідно до ситуації, в якій відбувається спілкування. Все це свідчить про **актуальність** вибору теми. **Метою** статті є аналіз репрезентативної та ситуативної парадигми часових форм іспанського дієслова. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**: дослідити питання про основні та супутні значення форм іспанського дієслова та проаналізувати їх використання в сучасній іспанській мові.

Серед усіх мовознавчих термінів «конотація» є власне стилістичним терміном. Він походить від латинського «*connotio*», що означає «маю додаткове значення». У широкому розумінні конотація є конотативною інформацією, паралельною і додатковою до денотативно-десигнативної

(предметно-понятійної), яка надає мовній одиниці можливість виконувати експресивну функцію [1, с.27].

Часові форми дієслів іспанської мови володіють великим об'ємом семантичних значень. На позачасове значення форм іспанського дієслова вказують зарубіжні та вітчизняні науковці: Hernández Alonso Ñ., Molho, Каноніч С.І., Фірсова Н.М. тощо.

На основі ситуативно-мовленнєвих функцій часових форм дієслова виникають дві парадигми: репрезентативна та ситуативна. Каноніч С.І. використовує термін «подієва парадигма» [2, с. 65]. Проте нам видається доцільним термін «ситуативна парадигма», оскільки саме у мовленнєвій ситуації розкривається те чи інше супутнє значення певної форми дієслова.

Репрезентативна парадигма вказує на час реалізації мовлення, наприклад:

Andrés dice que hoy hace frío. – Андрій каже, що сьогодні холодно.

Ситуативна парадигма відображає:

а) часову відповідність подій, про які йдеться мова, з моменту мовлення, наприклад: *Yo estudiaba porque tenía que sostener a mi madre y los estudios de mi hermano. Quería ver despejado el porvenir. Quería ganar dinero “honesta y sencillamente”, como tú dices.* (Alfonso Sastre). – Я навчався, оскільки мав підтримувати матір та сплачувати за навчання брата. Я хотів побачити світле майбутнє. Я хотів заробляти на життя «чесно і просто», як ти кажеш.

б) позачасове, поза ситуативне значення, що не пов'язане з конкретною мовленнєвою ситуацією, наприклад:

En el metro se prohíbe fumar. – В метро заборонено курити.

Quien no se arriesga, no pasa la mar. – Ризик – благородна справа.

Репрезентативна парадигма відноситься до внутрішньої, ситуативна – до зовнішньої або внутрішньої семантизації дієслів.

Основними формами репрезентативної парадигми є *Presente* та *Pretérito Indefinido* дійсного способу. Репрезентативна парадигма часових форм представлена в основному дієсловами: говоріння (*decir, comunicar, preguntar, contestar, replicar, anunciar, avisar, informar*) та сприйняття (*oír, escuchar, leer, comprender*). В ситуативній парадигмі розрізняються, відповідно до двох основних часів репрезентативної парадигми, дві підгрупи: перша відображає безпосередню відповідність до моменту мовлення, та її основною формою є *Presente* дійсного способу; основною формою другої підгрупи часових форм ситуативної парадигми є *Pretérito Indefinido* дійсного способу.

У першій підгрупі навколо *Presente* групуються наступні дієслівні форми: *Futuro Simple, Futuro Compuesto, Futuro Próximo, Pretérito Perfecto* дійсного способу та *Presente* і *Pretérito Perfecto* умовного способу, а також наказовий спосіб.

У другій підгрупі ситуативної парадигми навколо *Pretérito Indefinido* групуються: *Pretérito Imperfecto, Pretérito Pluscuamperfecto, Pretérito Anterior* дійсного способу, *Potencial Simple, Potencial Compuesto* та *Pretérito Imperfecto, Pretérito Pluscuamperfecto* умовного способу.

Ситуативна парадигма часових форм у такому складі характерна для діалогічних текстів та таких текстів масової комунікації, як матеріали преси, радіо та телебачення. Склад ситуативної парадигми звужується у текстах ділової документації та у наукових текстах, де рідко застосовується *Futuro Próximo, Pretérito Pluscuamperfecto, Pretérito Anterior*, наказовий спосіб. Атемпоральне значення характерне для наукових, законодавчих текстів, для текстів прислів'їв, приказок, написів під картинками і т. п.

Форма, що входить до складу парадигми, у своєму значенні відображає специфіку складу парадигми. Так, теперішній час, що входить до складу

вказаних вище парадигм, у кожній з них має значення, що відповідає значенню решти всіх часових форм, що входять до даної парадигми. У ситуативній парадигмі теперішній час пов'язаний із найбільшою кількістю часів та наділений різноманітними варіантами значення.

Одна і та сама форма часу у різних соціальних типах тексту має різні набори значень. Системний парадигматичний характер набору значень, притаманний одному соціальному типу тексту, проявляється у єдиному інваріантному додатковому значенні, супутньому кожному семантичному варіанту. У цьому додатковому значенні відображена потенціальна можливість теперішнього часу мати сім значень у діалоговому тексті та тільки одне – у законодавчих документах, а саме значення, відокремлене від конкретного періоду часу, дійсне для будь-якого періоду часу, позаситуативне, позачасове. Його конотативною текстуальною ознакою є однозначність, сполучуваність з іншими часами.

El Gobierno dirige la política interior y exterior, la Administración civil y militar y la defensa del Estado. Ejerce la función ejecutiva y la potestad reglamentaria de acuerdo con la Constitución y las leyes. – Уряд відповідальний за внутрішню та зовнішню політику, цивільну й військову адміністрацію та оборону держави. Здійснює виконавчу та регламентну функцію згідно з Конституцією та законами (Стаття 97, Конституція Іспанії, 1978р.).

Розглянемо інший приклад. *Pretérito Indefinido* в історичних трактатах позначає дії будь-якої тривалості, період протікання яких вказано.

La dominación árabe en la Península Ibérica duró casi ocho siglos. – Арабське панування на Піренейському півострові тривало майже вісім віків.

Окрім того, в історичних трактатах *Pretérito Indefinido* може також означати минулу дію, яка повторювалася протягом певного періоду у минулому [3, с. 17].

El mismo imperio de la legalidad duró muy poco en cada ocasión y el poder político se encontró muy a menudo en manos de despóticas dinastías y de tiránicos gobiernos individualistas. (Roque Daltón). – У кожному з випадків сама імперія існувала недовго, і політична влада доволі часто опинялася у руках деспотичних династій чи у руках тиранів.

У текстах другого ситуативного типу в подібних випадках вживається Pretérito Imperfecto, якщо період дії не уточнюється, наприклад:

Los cristianos llevaban la lucha contra los musulmanes. – Християни вели боротьбу з мусульманами.

Репрезентативна та ситуативна парадигми розрізняються між собою не тільки кількістю складових часових форм, але й додатковим становим, видовим та модальним відтінком, а також зв'язком із категорією особи і числа.

При зовнішній семантизації членам часової парадигми, в силу їхньої відстороненості від конкретного моменту, притаманний відтінок незавершеної дії. При цьому часові форми значно бідніші модальними відтінками, ніж при внутрішній семантизації, оскільки вони позбавлені емоційної забарвленості. Емоційна забарвленість виникає при відображенні в тексті безпосередніх виробників комунікації, а саме адресанта та адресата мовлення, їхніх емоцій та волевиявлення .

При зовнішній семантизації найбільш часто зустрічаються форми 3-ї особи, що також вказує на значення, відсторонене від конкретної мовленнєвої ситуації. Форми 1-ї та 2-ї особи представляють безпосередніх учасників комунікації, які обмінюються інформацією та користуються різноманітною системою засобів емоційної забарвленості мови [2, с. 68].

У ситуативній часовій парадигмі при внутрішній семантизації майбутні часи можуть мати особливе додаткове модально-часове значення. Коли вони

позначають припущення, їхнє часове значення зміщується: Futuro Simple означає теперішню дію, а Futuro Compuesto – завершену минулу. Наприклад:

–¿*Quién será a esta hora?* – *Será el cartero.* – Хто б це міг бути о цій порі? – Ймовірно, це поштар.

–¿*Quién ha traído esta carta?* – *La habrá traído el cartero.* – Хто приніс цей лист? – Ймовірно, його приніс поштар.

Ситуативна часова парадигма при внутрішній семантизації включає до свого складу час зі спонукальною модальністю. Слід зазначити, що в іспанській мові для форми теперішнього часу притаманна також широта вираження модальних значень: окрім модальності дійсності в певних контекстуальних умовах нею може передаватись також спонукальна модальність та модальність недійсності [4, с. 114]. Спонукальна модальність легко піддається емоційному забарвленню. Джерелом емоційного забарвлення може слугувати будь-який показник зв'язку висловлювання з моментом мовлення.

Надзвичайний полісемантизм форм іспанського дієслова має значний вплив на розвиток широких синонімічних (варіативних) зв'язків з дієслівними конструкціями. Питання про основні значення та кількість додаткових значень часів у сучасній іспанській мові є невирішене та спірне. Також немає однотайності в термінологічному визначенні самих часових значень. Науковці, що досліджують це явище, використовують різні терміни для позначення одного й того ж наукового об'єкта, у ряді випадків в один і той же термін вкладаються різні поняття.

Таким чином, різноманіття значень, що передаються часовими формами іспанського дієслова, мають перспективу для подальшого вивчення, а матеріали статті стануть у пригоді студентам при вивченні курсу стилістики та практичної граматики іспанської мови, а також усім бажаючим вдосконалювати свої знання з іспанської мови.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мацько Л.І., Сидоренко О.М., Мацько О.М. Стилiстика української мови. – Київ: Вища школа, 2005. – 462 с.
2. Канонич С.И. Ситуативно-речева грамматика испанского языка. – М.: Международные отношения, 1979. – 208 с.
3. Гончаренко О.М., Глушук-Олея Г.І., Федоров О.В. Дійсний спосiб в iспанській мові: вживання часiв та їх узгодження. – Херсон: ЛТ – Офіс, 2012. – 100 с.
4. Фирсова Н.М. Грамматическая стилистика современного испанского языка. – М.: Изд-во РУДН, 2002. – 352 с.